

Α' Τάξη ΓΕΛ Βουργαρελίου, σχολ. έτος 2011-12 *Ο αθλητισμός ως (τοπική) κοινωνική πρακτική*

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2011-2012

ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ Β'

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ – PROJECT

ΤΑΞΗ Α'

Επιβλέποντες εκπαιδευτικοί: Κώστας Μπέης – Φωτεινή Τσίρκα

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ:

*ΟΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ ΩΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ*

Βουργαρέλι, Μάης του 2012

Η Α' Τάξη του Γενικού Λυκείου Βουργαρελίου, στο σύνολό της -16 μαθήτριες και μαθητές-, συναποτέλεσε **ένα** (1) τμήμα και ασκήθηκε στο εν λόγω θέμα. Σχηματίστηκαν **τρεις** (3) ερευνητικές ομάδες -"Λυκάκια", "Μπλε", "Πάνθηρες"- και επεξεργάστηκαν αυτοτελώς όλες τις διαστάσεις του θέματος. Αναλυτικά οι ομάδες έχουν ως εξής:

"Λυκάκια":

Νικολέτα Αγγέλου
Παρασκευή Αλέκου
Παντελής Λύκος
Σταύρος Μιχαλόπουλος
Δημήτρης Μπακάλης

"Μπλε":

Ορέστης Καραβασίλης
Αποστόλης Κολοκύθας
Μαρίνα Πλεύρη
Σοφία Σχωρτσιανίτη
Αθανασία Φωτίου

"Πάνθηρες":

Οδυσσέας Αλπογιάννης
Λαμπρινή Διαμάντη
Γιώργος Καψάλης
Μαριλένα Κομπογιάννη
Λαμπρινή Κουτσιαύτη
Δημοσθένης Σιαπάτης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	σ. 3
<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ...</i>	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	4
Αθλητισμός στα Τζουμέρκα: τότε και τώρα...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	7
Νέα δεδομένα – νέες προοπτικές;	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	10
Συμπεράσματα – Επίλογος...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	11
Βιβλιογραφία...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	13
<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ερωτηματολόγια – Φωτογραφίες...</i>	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	16

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρόσφατα, την άνοιξη του 2011, ιδρύθηκε στο Βουργαρέλι ποδοσφαιρική ομάδα, ο Αθλητικός Όμιλος Κεντρικών Τζουμέρκων, η οποία και θα συμμετείχε στην τοπική Β' Κατηγορία της Άρτας. Το γεγονός αυτό, πρώτα και κύρια από τους νέους και τις νέες της κοινότητάς μας, έγινε γνωστό με ενθουσιασμό· μάλιστα, αρκετοί παίκτες της ομάδας είναι μαθητές και -νέοι- απόφοιτοι του Γυμνασίου και Λυκείου Βουργαρελίου. Πέρσι η μαθητική ομάδα του Λυκείου Βουργαρελίου αναδείχτηκε πρωταθλήτρια στο τοπικό μαθητικό πρωτάθλημα μπάσκετ, στην Άρτα. Μπορούμε να παραφράσουμε -με βάση τα δεδομένα αυτά, και άλλα παρόμοια- ότι κάτι συμβαίνει, κάτι τρέχει, ...αθλητικώς, στο Δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων.

Δε θέλουμε με τα παραπάνω να προκαλέσουμε όποιες σκέψεις ή στάσεις ότι, π.χ., κάτι κοσμοϊστορικό συμβαίνει στα χωριά μας, ότι οι Αθαμάνες ετοιμάζονται να σαρώσουν στα όποια πρωταθλήματα κ.λπ. (Το γεγονός όμως ότι παρά τις στερήσεις σε επίπεδο υποδομών οι ομάδες μας κατορθώνουν να έχουν διακρίσεις, με δύσκολους αντιπάλους, μας γεμίζει υπερηφάνεια...) Μάλλον, αφορμώμενοι από τα παραπάνω δεδομένα, επιχειρήσαμε να παρατηρήσουμε πιο προσεκτικά, επιστημονικά ίσως, τα φαινόμενα αυτά: να δούμε τι, πώς και γιατί συμβαίνει, τι προϋποθέσεις και τι προοπτικές υπάρχουν;

Το παρόν κείμενο αποτελεί μια σύντομη έκθεση, επιτομή μιας, ούτως ή άλλως (δεδομένων των αντικειμενικών δυσκολιών: διασπορά της ομάδας εργασίας σε διάφορα χωριά, δυσκολίες επικοινωνίας, συμπύκνωση του χρόνου της ερευνητικής εργασίας, πάλι για διάφορους αντικειμενικούς, πρακτικούς λόγους), μιας ούτως ή άλλως, λοιπόν, εισαγωγικής μελέτης η οποία έγινε στα πλαίσια σχολικού μαθήματος.

Σκοπός της μελέτης, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν να διερευνηθεί ο αντίκτυπος των διαφόρων αθλητικών δραστηριοτήτων που γίνονται στα χωριά μας στην ίδια τη ζωή της κοινότητάς μας, να ιδωθούν, να διερευνηθούν -όπως

Α' Τάξη ΓΕΛ Βουργαρελίου, σχολ. έτος 2011-12 Ο αθλητισμός ως (τοπική) κοινωνική πρακτική
το θέτουμε και στον τίτλο της παρούσας- οι αθλητικές δραστηριότητες ως
κοινωνικές πρακτικές.

Πιο συγκεκριμένα, με τη μελέτη μας αυτή επιδιώξαμε:

- ✓ να δούμε την άθληση ως έναν παράγοντα που συμβάλλει τόσο στην σωματική όσο και την ψυχοπνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου·
- ✓ να δούμε το θέμα των αθλητικών δραστηριοτήτων σε σχέση με το ορεινό τοπίο, την ορεινή επαρχία·
- ✓ να δούμε τι είδους αθλητικές δραστηριότητες γίνονται στην περιοχή μας -και, επαγωγικά, σε παρόμοια μέρη-, ποιοι παράγοντες επιβάλλουν τις συγκεκριμένες επιλογές·
- ✓ να ερευνήσουμε την σχέση μεταξύ του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς -εν προκειμένω, τις αθλητικές υποδομές- και των αθλητικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σ' αυτά·
- ✓ να δούμε σε τι ποσοστό συμμετέχουν αγόρια και σε τι τα κορίτσια·
- ✓ να δούμε τι σημαίνουν για την τοπική μας κοινότητα, ενδεχόμενα οφέλη, κι ακόμη, τι προοπτικές -αν υπάρχουν- ανοίγονται.

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε, μπορούμε να πούμε ότι είναι μέθοδος -μέθοδοι, για την ακρίβεια- των κοινωνικών επιστημών. Συνδυάσαμε την παρατήρηση, την αμέτοχη του πεδίου (παρατήρηση χώρων, εγκαταστάσεων, δραστηριοτήτων) και τη συμμετοχική -καθότι οι περισσότερες /-οι από μας λαμβάνουμε ενεργό μέρος σε ανάλογες δραστηριότητες, είτε στη μορφή του τυχαίου, ευκαιριακού παιχνιδιού, είτε στη μορφή των οργανωμένων δραστηριοτήτων, προπονήσεων και αγώνων· επίσης συντάξαμε σχετικά ερωτηματολόγια και πήραμε συνεντεύξεις από παράγοντες (μέλη ομάδων, προπονητές, διαιτητές). (Για τη σχετική κοινωνιολογική μέθοδο βλ. Παππάς, 2004· πιο αναλυτικά στη Βιβλιογραφία.) Για την ερμηνεία των δεδομένων -αλλά και για τον προσανατολισμό της έρευνας- συμβουλευτήκαμε τη σχετική κωδικοποιημένη κοινωνιολογική θεωρία. (Βλ. Παππάς, 2004, ό.π., επίσης Κορωναίου, 1996 -βλ. πιο αναλυτικά παρακάτω και σε Βιβλιογραφία.) Βασικό μοντέλο της έρευνάς μας υπήρξε μια ευρύτερη έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών του 1997 με τίτλο Ελεύθερος χρόνος των νέων.

Α' Τάξη ΓΕΛ Βουργαρελίου, σχολ. έτος 2011-12 *Ο αθλητισμός ως (τοπική) κοινωνική πρακτική*
Ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες -είναι προφανές ότι μας ενδιαφέρει
το δεύτερο σκέλος- του ερευνητή του Κέντρου Γιάννη Γ. Μυριζάκη.

Αθλητισμός στα Τζουμέρκα: τότε και τώρα

Όπως είναι γνωστό, ο αθλητισμός συμβάλλει τόσο στη σωματική ανάπτυξη και ευεξία όσο και στην ψυχοπνευματική ισορροπία και διαύγεια του ανθρώπου. "νους υγιής εν σώματι υγιεί" έλεγαν οι αρχαίοι κι έχουν αποδειχτεί, και σ' αυτό, σωστοί. Από το συμπέρασμα – απόφθεγμα – αξίωμα αυτό προκύπτει και η ένταξη του αθλητισμού, της γυμναστικής ή της φυσικής αγωγής, στο πρόγραμμα της αγωγής των νέων. Στα νεότερα και σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα, όμως, η φυσική αθλητική δραστηριότητα, η άθληση, έχει προγραμματισμένη, οργανωμένη μορφή και διαφέρει από το παιχνίδι που οργανώνεται πιο ελεύθερα, κυρίως από τους ίδιους τους παίχτες. Αυτό που ενδιαφέρει εδώ είναι ότι στις μέρες μας ο αθλητισμός είναι περισσότερο κοινωνικό γεγονός (οργανώνεται και προωθείται από την κοινωνία) αν και η δυναμική του παιχνιδιού παραμένει ως κινητήριο πυρήνας. (Βλ. σχετικά: Γιονέ 1996, Καγιουά 1996, Παππάς (β) 2004, Παππάς (γ) 2004, Χουίζινγκα 1996.)

Αυτό που μπορούμε να πούμε σχετικά με τις αθλητικές δραστηριότητες στην κοινότητά μας στο πρόσφατο παρελθόν είναι το εξής: κυρίως οργανώνονταν και γίνονταν στο χώρο και σύμφωνα με το πρόγραμμα του σχολείου. Το πρόγραμμα αυτό περιλάμβανε ασκήσεις γυμναστικής και ομαδικά αθλήματα: ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ (σε μικρότερο βαθμό χάντμπολ -χειροσφαίριση- κ.α. ομαδικά αθλήματα). Εκτός σχολικού ωραρίου οι δραστηριότητες αυτές έπαιρναν τη μορφή ευκαιριακού παιχνιδιού. Όπως είναι προφανές, οι δραστηριότητες αφορούσαν κυρίως τους νέους και τις νέες που φοιτούσαν στο σχολείο. Κάποιοι σύλλογοι που συμμετείχαν στα ερασιτεχνικά πρωταθλήματα είχαν ιδρυθεί -ποδοσφαιρικοί σύλλογοι- στο παρελθόν με όχι σταθερή πορεία. Εδώ, όμως, θα πρέπει να αναφέρουμε την αδιάλλειπτη άσκηση, από τους περισσότερους άντρες και τα νεότερα αγόρια -σπάνια κορίτσια- της περιοχής, στο κυνήγι. Σπορ ή χόμπι, δύσκολα θα το θεωρούσαμε άθλημα με τη συνήθη σημασία, έχει, ωστόσο, την πιο σταθερή παρουσία στις δραστηριότητες

των κατοίκων της περιοχής, που γίνεται, συνήθως σε ώρα σχολής, είναι, αναλόγως, ατομική ή ομαδική (δραστηριότητα), εμπλέκει τόσο το σώμα όσο και το νου, αλλά και εμπεριέχει ικανή δόση έντασης και κινδύνου.

Σήμερα η κατάσταση παραμένει, πάνω – κάτω, η ίδια. Στα πλαίσια του σχολείου γίνονται οι περισσότερες αθλητικές δραστηριότητες (σχολικοί αγώνες, σχολικές ομάδες -εδώ, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι, μάλλον, όσον αφορά τα ομαδικά αθλήματα, το μπάσκετ έχει καλύτερη τύχη). Πρόσφατα, όπως αναφέραμε, ιδρύθηκε "αθλητικός όμιλος" που δεν είναι παρά ποδοσφαιρικός σύλλογος – ποδοσφαιρική ομάδα στον οποίο συμμετέχουν νέοι άνδρες και μαθητές και απόφοιτοι του Λυκείου. Δειλά – δειλά εμφανίζονται και κάποιες εναλλακτικές μορφές γυμναστικής – άθλησης, περισσότερο ατομικές παρά ομαδικές: η ορειβασία, η αναρρίχηση, το ράφτινγκ κ.α.π. Το κυνήγι, όπως σημειώσαμε, συνεχίζεται με τον ίδιο ρυθμό.

Σε έναν ορεινό χώρο, όπως στον δικό μας, οι υποδομές δε συγκρίνονται με τις αντίστοιχες της πόλης, ούτε ως προς την αριθμητική, ούτε ως προς τις πολλαπλές δυνατότητες που -εκείνες της πόλης- προσφέρουν. Σχολικές αθλητικές εγκαταστάσεις και ένα γήπεδο το οποίο έχει φτιαχτεί με έξοδα της Πολιτείας -και ικανοποιεί τις ανάγκες πολλών χωριών, ή την προπόνηση και τους επίσημους αγώνες της εκάστοτε ομάδας-, ή, ακόμη, πρόχειρα διαμορφωμένα πλατώματα, "ισιάδια" σε σύγκριση με μεγάλα ανοιχτά στάδια, ή κλειστά γυμναστήρια -που έχει χτίσει και συντηρεί η Πολιτεία-, και ιδιωτικά γυμναστήρια που απευθύνονται και σε άλλες ηλικιακές και κοινωνικές ομάδες -μεσήλικες, γυναίκες-, ιδιωτικές σχολές κ.λπ. Το αξιοσημείωτο είναι ότι, για διάφορους λόγους, όπως θα δούμε παρακάτω, η Πολιτεία χρηματοδότησε γήπεδα ποδοσφαίρου στο βουνό και παραμέλησε την αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος για ανάλογες δραστηριότητες (π.χ., καταφύγια, κέντρα ορειβασίας, ορεινή ποδηλατοδρομία κ.α.). Αυτό είναι ενδεικτικό, όπως ήδη παρατηρήσαμε, της μαζικής, κοινωνικής επίδρασης -κυρίως μέσω των ΜΜΕ- των συλλογικών μορφών αθλητισμού – πρωταθλητισμού.

Ένα τελευταίο σημείο που πρέπει να επισημάνουμε είναι ο, σχεδόν ολοκληρωτικός, αποκλεισμός των κοριτσιών από αθλητικές δραστηριότητες.

Πέρα απ' τις όποιες δραστηριότητες που γίνονται στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος, τα κορίτσια, κι οι γυναίκες της παραγωγικής ηλικίας, δεν έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με κάποιο άθλημα: δεν υπάρχουν γυναικείες ομάδες (όπως π.χ., στην Άρτα), ούτε γυμναστήρια -όπως αναφέραμε. Αν και, όπως μας πληροφόρησε ο κος Θ. Κολιοκώστας, προπονητής της ποδοσφαιρικής ομάδας Α. Ο. Κεντρικών Τζουμέρκων, οι κοπέλες "αρχίζουν δειλά - δειλά να ενδιαφέρονται" για τον αθλητισμό, απ' την άλλη, μια τοπική γυναικεία ομάδα μάλλον φαίνεται μακρινός, μακρινός στόχος. Οι νέες στην κοινότητά μας ασχολούνται με το χορό, κι άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες...

Νέα δεδομένα – νέες προοπτικές;

Φτάνοντας σε μια γενικότερη θεώρηση, μπορούμε να διακρίνουμε δύο νέα δεδομένα αναφορικά με τις αθλητικές δραστηριότητες στα Τζουμέρκα: Το πιο προφανές -και πρόσφατο- είναι η ίδρυση του Αθλητικού Ομίλου και η σχετικά καλή πορεία της ομάδας. Όπως αναφέρθηκε, το γεγονός αυτό έχει προκαλέσει ενθουσιασμό στους περισσότερους νέους της περιοχής -και ικανοποίηση και υπερηφάνεια στους υπόλοιπους-, έχει αναγεννηθεί, έτσι, το ενδιαφέρον. Έχει διαμορφωθεί – ανακαινιστεί ένα γήπεδο ενώ κι ο Δήμος, ως τοπική αρχή, συμβάλλει και στηρίζει οικονομικά την ομάδα. Ύστερα από πολύν καιρό τα τοπικά αθλητικά νέα παρουσιάζουν ενδιαφέρον. (Βλ. και φωτογραφίες στο Παράρτημα.) Το δεύτερο γεγονός, λιγότερο σχετιζόμενο άμεσα με το θέμα, αλλά, κατά τη γνώμη μας, με δραστικότερες επιπτώσεις, είναι ο μέχρι πρόσφατα με αυξητικούς ρυθμούς αγροτουρισμός (εννοούμε με τον όρο αυτό την αυξημένη επισκεψιμότητα, τα τελευταία χρόνια, στην περιοχή μας τουριστών, Ελλήνων και ξένων) που έφερε μαζί και εναλλακτικούς τρόπους διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου ήσχόλης: ορειβασία, αναρρίχηση, ράφτινγκ, καγιάκ, ορεινή ποδηλατοδρομία κ.α.· οι ντόπιοι και άλλοι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή για να προσελκύσουν επισκέπτες συμπεριλαμβάνουν στις προσφορές τους μαθήματα ιππασίας, ορειβασίας, αναρρίχησης, κ.α., που αναφέραμε. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μια νέα κατάσταση και διαμορφώνονται, σταδιακά, νέες αντιλήψεις σχετικά με τις δραστηριότητες που γεμίζουν τον ελεύθερο χρόνο μας. Αυτή η προοπτική, η οποία λαμβάνει υπόψη το περιβάλλον -το φυσικό και ανθρωπογενές- της κοινότητας εξαρτάται άμεσα από τα επιχειρηματικά – οικονομικά δεδομένα, παρ' όλ' αυτά, όμως, ήδη διαμορφώνονται νέες στάσεις, νέες αντιλήψεις οι οποίες ίσως και να είναι περισσότερο ταιριαστές στη φύση και τη "φύση" της κοινότητας.

Συμπεράσματα – Επίλογος

Στη μελέτη αυτή επιχειρήσαμε να “δούμε” τις αθλητικές δραστηριότητες στην περιοχή μας, στα Τζουμέρκα, ως κοινωνικές πρακτικές, ως δράσεις, δηλαδή, που διαμορφώνονται στη βάση κοινωνικών αναγκών και αποσκοπούν στην ικανοποίηση των αναγκών αυτών.

Αξιοποιώντας την κοινωνιολογική θεωρία και τις σχετικές μεθόδους, όπως επίσης την προσωπική μας εμπειρία, αλλά και διάφορες πηγές (συνομιλίες με κατοίκους, έρευνα στο Διαδίκτυο, τοπικό Τύπο), ψάξαμε και περιγράψαμε την κατάσταση, τις συνήθειες οι οποίες σχετίζονται με τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και εμπεριέχουν σωματική άσκηση, στο πρόσφατο παρελθόν και το τώρα. Από την έρευνά μας προκύπτουν τα εξής:

- ✓ Στο πρόσφατο παρελθόν οι αθλητικές δραστηριότητες γίνονταν στα πλαίσια του σχολείου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του σχολικού προγράμματος ή, σε μικρότερη κλίμακα, στα πλαίσια τοπικών αθλητικών συλλόγων.
- ✓ Το γεγονός αυτό περιόριζε -και περιορίζει ακόμη- τις δυνατότητες καθώς προωθούνται έτσι στερεότυπες, κλασικές, μορφές άθλησης ενώ δε λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες.
- ✓ Οι δραστηριότητες αυτές -παρά τις όποιες διακρίσεις, επιτυχίες-, μάλλον έχουν ως πρότυπο και αντιγράφουν ανάλογες δραστηριότητες που γίνονται στα αστικά κέντρα, με υποδομές, όμως, θα 'λεγες, πρωτόγονες συγκριτικά μ' εκείνες των αστικών κέντρων.
- ✓ Η κατάσταση αυτή περιόριζε, γενικά, τις δυνατότητες των κοριτσιών και των γυναικών σε παραγωγική ηλικία, να διοχετεύσουν, να κατευθύνουν την ενέργειά τους, όπως αντίστοιχα τ' αγόρια κι οι άντρες, σε δράσεις αναψυχής.
- ✓ Νέα δεδομένα διαμορφώνονται λόγω, κυρίως, της πρόσφατης τουριστικής κίνησης η οποία έχει επιβάλλει την άνθιση μιας σειράς εναλλακτικών

μορφών διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου, περισσότερο ταιριαστών με τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Τα παραπάνω μάς δείχνουν ότι ο αθλητισμός -ως μια απ' τις κύριες δραστηριότητες αναψυχής, διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου- είναι μια κοινωνική πρακτική, διαμορφώνεται -οι διάφορες μορφές του- στη βάση των αξιών και των αναγκών της ομάδας, ικανοποιεί το άτομο, τις ατομικές του, φυσικές ανάγκες αλλά και την ορμή του για κοινωνική αποδοχή και αναγνώριση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Πωλ Γιονέ, "Το παιχνίδι της απόφιαςσχόλης", σε Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου*, μετάφραση: Κική Καψαμπέλη, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 1996, σσ. 347-355.
- [Άντονι Γκίντενς] Anthony Giddens, *Κοινωνιολογία*, τόμος Β', Το βοήθημα του Φοιτητή, μετάφραση και επιμέλεια: Δημήτρης Γ. Τσαούσης, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2002.
- Ροζέ Καγιουά, "Ορισμός του παιχνιδιού", σε Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου*, μετάφραση: Κική Καψαμπέλη, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 1996, σσ. 341-346.
- Γιάννης Γ. Μυριζάκης, *Ελεύθερος χρόνος των νέων. Ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1997.
- Χρήστος Ι. Παππάς (α), "Εννοιολογικός προσδιορισμός των κοινωνικών λειτουργιών στον χώρο της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού", *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού*, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα 2004, σσ. 85-91.
- Χρήστος Ι. Παππάς (β), "Ο Αθλητισμός ως κοινωνικός θεσμός", *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού*, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα 2004, σσ. 146-155.
- Χρήστος Ι. Παππάς (γ), "Κοινωνικό στάτους (status) στον Αθλητισμό", *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού*, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα 2004, σσ. 180-183.
- Χρήστος Ι. Παππάς (δ), "Αθλητισμός και απόκλιση – Αποκλίνουσα συμπεριφορά", *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού*, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γιώργος

Α' Τάξη ΓΕΛ Βουργαρελίου, σχολ. έτος 2011-12 *Ο αθλητισμός ως (τοπική) κοινωνική πρακτική*

Δάρδανος, Αθήνα 2004, σσ. 183-189.

Χρήστος Ι. Παππάς (ε), "Βασικές μέθοδοι έρευνας της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού", *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού*, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα 2004, σσ. 200-225.

Νικόλ Σαμυέλ, "Οι βλέψεις των γυναικών για αυτονομία: οικογενειακή σχόλη και προσωπική σχόλη", σε Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου*, μετάφραση: Κική Καψαμπέλη, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 1996, σσ. 313-326.

Στ. Σωτηρίου κ.α., *Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2010.

Γιόχαν Χουίζινγκα, "Φύση και σημασία του παιχνιδιού ως πολιτισμικού φαινομένου", σε Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου*, μετάφραση: Στέφανος Ροζάνης – Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 1996, σσ. 144-147.

ηλεκτρονικές σελίδες

<http://www.aok-tzoumerkon.gr/> (η επίσημη ηλεκτρονική σελίδα της ομάδας, ωστόσο με ελάχιστο υλικό -Μάης 2012)

<http://www.artasport.gr/> (ηλεκτρονική ενημερωτική σελίδα για τα σπορ στην Άρτα)

<http://el-gr.facebook.com/pages/%CE%91%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%8C%CE%BC%CE%B9%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CE%9A%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%A4%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BA%CF%89%CE%BD/224718234248591?v=info> (η σελίδα του Αθλητικού Ομίλου Κεντρικών Τζουμέρκων στο facebook)

<http://www.sportsarta.gr/> (ηλεκτρονική ενημερωτική σελίδα για τα σπορ στην Άρτα)

<http://taneatismikrospilias24.weebly.com/9/post/2011/07/-1334.html> (η παρουσίαση της νέας

Α' Τάξη ΓΕΛ Βουργαρελίου, σχολ. έτος 2011-12 *Ο αθλητισμός ως (τοπική) κοινωνική πρακτική*

ομάδας· πηγή: sportsarta.gr)

<http://www.vourgarelinet.gr/> (ηλεκτρονική σελίδα με γενικές πληροφορίες· επιτρέπει πρόσβαση στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας “το βουργαρέλι”, στη διεύθυνση: <http://www.vourgarelinet.gr/efim.htm>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγια:

A

- (1) Υπάρχουν οργανωμένοι αθλητικοί σύλλογοι στα Τζουμέρκα;
- (2) Πότε ιδρύθηκε ο Α.Ο.Κ.;
- (3) Υπήρξαν διακρίσεις στην ομάδα;
- (4) Για ποιον λόγο οι αθλητές συμμετέχουν, τι κερδίζουν και σε τι αποσκοπούν;
- (5) Υπάρχουν υποδομές για τον σύλλογο;· πόσο -αν;- συμβάλλει η Πολιτεία;
- (6) Ποιος / ποιοι είναι οι χρηματοδότες της ομάδας (Α.Ο.Κ.);
- (7) Γιατί το ποδόσφαιρο είναι η κύρια αθλητική δραστηριότητα στα Τζουμέρκα;
- (8) Είναι ανδρική υπόθεση;
- (9) Ενδέχεται να ιδρυθούν κι άλλοι σύλλογοι;
- (10) Τι άλλες αθλητικές δραστηριότητες γίνονται στα Τζουμέρκα;· τι είδους αθλητικές δραστηριότητες γίνονται το καλοκαίρι;· προσελκύεται κατ' αυτόν τον τρόπο τουρίστες – επισκέπτες;

B

- (1) Υπάρχουν οργανωμένοι αθλητικοί σύλλογοι στα Τζουμέρκα;· ανήκετε σε κάποιον;· σε ποια κατηγορία δραστηριοποιούνται;
- (2) Από ποια ηλικία ασχολείστε με το ποδόσφαιρο;· από πότε ασχολείστε πιο σοβαρά;
- (3) Τι χρειάζεται κάποια /-ος για να σταθεί ως διαιτητής;
- (4) Τι πιστεύετε ότι βοηθάει έναν διαιτητή να ανέβει κατηγορία;
- (5) Πιστεύετε ότι να είναι κάποιος διαιτητής είναι αντρική υπόθεση;
- (6) Σας αρέσει αυτό που κάνετε;, να βρίσκεστε στο χώρο του γηπέδου ως διαιτητής;

- (7) *Θεωρείτε ότι ανήκετε στους αθλητές ή απλά θεωρείτε ότι ασκείτε μια εργασία;*
- (8) *Έχετε αντιμετωπίσει δυσκολίες στον χώρο του ποδοσφαίρου ή κάποια επίθεση από φιλάθλους/οπαδούς;*
- (9) *Ποια είναι η άποψή σας για τη σημερινή εικόνα του ποδοσφαίρου;*
- (10) *Εσείς αισθάνεστε πως έχετε κάποια ευθύνη ως διαιτητής;*

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

